

AFYON'DAN DERLENEN ÜÇ EFSANE

Ahmet OĞUZ *

Burada Afyon Kalesi, Gazlıgöl Kaplıcası ve Meçhul Asker Mezarı ile ilgili üç efsane anlatılacaktır.

1- Afyon Kalesi hakkında anlatılan efsane:

Dağlar arasında bulunan Afyon şehrinin ortasındaki kale hakkında halk arasında değişik efsaneler anlatılmaktadır. Yerden iki-yüz metre kadar yüksek olan kale, sarp kayalardan meydana gelmekte, kayalar üzerinde de değişik medeniyetlere ait figürler bulunmaktadır. Kendisine ilginç gelen her olay veya yer hakkında değişik efsaneler anlatabilen Anadolu halkı yaratıcı zekâsını burada da ustaca kullanmıştır. Firigler ve Perslere kadar götürülen Afyon şehir tarihinde Bizans İmparatorluğu'nun önemli bir yeri vardır.(1) Ancak bu kale hakkında anlatılanlar Bizans ile sınırlı değildir. Hz. Ali, yaptığı savaşlar ve atı ile ilgili efsaneler de bulunmaktadır.(2) Yine halk arasında kalenin içinde bulunduğu kabul edilen hazine ile ilgili değişik inançlar vardır. Bu anlatacağımız efsane de kalenin içinde bulunan hazine ile ilgilidir. Ancak hazinenin kimlerden kaldığı belli değildir.

Afyon ve çevre halkınca sevilip sayılan ve de ilmîne güvenilen dört imam, kalenin içinde bulunan hazineyi bulmak için kaleye çıkarak gizli olan kale kapısından içeri girmek için yol ararlar. Kayalar arasında dolaşırken yarım çocuk cesediyle karşılaşır. Çocuğun yarısının bulunduğu yerde kapının olacağını tahmin eden imamlar, okudukları dualarla kapıyı açarlar. İçerde donanımlı, tam teçhizatlı iki askerle karşılaşır. Bu iki asker ile hazineyi bekleyen ejderi (yılan) dualarla geçen imamlar, hazinenin bulunduğu yere varırlar. İçerde sandık içinde yüklü bir hazine ile üzeri pullarla örtülü dünya güzeli bir kızla karşılaşır. Askerlerin yanından geçerken

hazinenin yanında hiç bir dünya kelamı konuşmayacaklarına söz veren imamlar, hazineyi ve kızı görünce dayanamazlar ve konuşmaya başlayınca tılsım yavaş yavaş bozulur. Tılsım bozulunca kızın üzerindeki pullar da dökülmeye başlar. Kızın üzeri açılınca imamlardan birisi "yeter be" diye bağırır. Konuşmamaya söz verdikleri halde konuştuıkları için ölümlü cezalandırılacaklardır. Ancak imamların halk arasındaki itibarları da dikkate alınarak cezaları hafifletilir, her imam çevredeki bir tepeye fırlatılır.

Kalenin içindeki gizli hazineyi çıkarmak için son zamanlarda Almanlar, Amerikalılar ve daha başkalarının girişimleri olduğu ancak halkın bunlara izin vermediği söylenmektedir.

2- Gazlıgöl Kaplıcasıyla İlgili Efsane:

Afyon ve çevresi şifalı kaplıcalarla doludur. Bunlardan biri de Gazlıgöl kaplıcasıyla ilgili olarak Firigya kralı Eşek Kulaklı Midas ile ilgilidir.(3) Bizim anlatacağımız efsane ise Gazlıgöl'ün üzeri açık hamamı ile ilgilidir. Adı geçen yer Afyon'a on km. uzaklıktadır.

Gazlıgöl'de bulunan bir suya güzel bir kız girer ve bir daha çıkmaz. O günden sonra su "kudret hamamı"na dönüşür. Hamamın üzeri de örtü kabul etmez. Hamamın üzerini örtmek için teşebbüsler olmuşsa da felakete sonuçlanmıştır. Üzerine örtülen ağaç, tahta ve benzeri malzemeler etrafa dağılmıştır. Hamamın üzeri bugün de açıktır.

3- Meçhul Asker Mezarı İle İlgili Efsane:

Afyon, Türkler'in Anadolu'yu 1071 tarihinden itibaren fethetmeye başlamalarıyla birlikte, Bizans İmparatorluğu ile yoğun bir mücadeleye girilmiş, Anadolu'yu Türkiye yapmak için o günden bu güne sayısız şehit verilmiştir. Millî mücadele döneminde de Afyon 28 Mart 1921'de işgal edilir. Hemen arkasından geri alınır.(4) Ancak Yunan kuvvetleri

* Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen-Ed. Fak. Aray. Gör.

13 Temmuz 1921'den itibaren şehri tekrar işgal eder ve işgal 27 Ağustos 1922'de sona erer(5). Yakın tarihteki bu olaylar halkın benliğinde uzun süre önemli yer işgal etmiştir.

Efsane, gerçek veya hayali muayyen şahıs, hâdise veya yer hakkında anlatılan bir türdür.(6) Burada anlatacağımız efsane de yer, zaman ve yakın tarihte yaşanan olaylarla yakından ilgilidir.

Afyon'un Çavuşbaşı mahallesi civarında yol yapmak amacıyla çalışan dozerler bir taşın çarpırlar ancak tüm çabalara rağmen taş yerinden oynatılmaz. Bunun üzerine taşın çevresi açılır, içinde elbisesi dahi solmayan bir asker cesedi bulunur. Askerin elinde bir tüfek vardır. Ancak tüfeğe sıkıca sarılan asker ne tüfeği bırakır ne de kendisi yerinden oynatılabilir. Çevre halkı ve yetkililer gelir, derin hocalar dualar okur ancak asker tüfeği dahi bırakmaz. Çevre köylerden birisi "askerin komutanını bulalım" der. Komutan gelir askere

"rahat ol" der asker tüfeği bırakır. Tüfek alınarak asker oraya tekrar defnedilir ve üzerine türbe yapılır.

Askerin tüfeği bırakması şu şekilde de anlatılır: Asker tüfeği vermeyince "vatanın silaha ihtiyacı var" denilir ve asker silahını bırakır.

NOTLAR

- 1) 1973 Afyon İI Yılığı, s. 1-2
- 2) İrfan Ünver Nasrattınoğlu, Afyonkarahır Efsaneleri, Nasrattınoğlu Yayınları, Ankara 29 Ekim 1973, s. 44-45.
- 3) İrfan Ünver Nasrattınoğlu, Ağıe. s. 5-7.
- 4) Selahattin Tansel, Mondros'tan Mudanya'ya Kadar, Ankara 1974, cilt IV, s. 80-83.
- 5) Utkan Kocaturk, Doğumundan Ölümüne Kadar Kaynakçah Atatürk Günliğı, Ankara 1992, s. 202-203.
- 6) Seim Sakaoğlu, Anadolu-Türk Efsanelerinde Taş Kömilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Kataloğı, Ankara 1980, s. 9.

KAYNAK KİŞİLER

Abdulah YILMAZ, yaş: 28, tahsil: Lise mezunu, Afyonlu.
Şakrú GENÇ, yaş: 22, tahsil: İlkokul mezunu, Afyonlu.
Kazım İLARSLAN, yaş: 28, tahsil: Üniversite mezunu, Afyonlu.

TÜRK BİRLİĞİ

Şiir: Kazak Akını Batırhan BOZKURT

Beste: Ozan Şamil

Türkiye Türkçesi: Fadıl Ali

*Köktürk yer Tanrısı Ulu dedem
Onu düşünsem ateşlerde yanarım
Tarihin nice asırlık sayfalarından
Dedemin muhteşem işlerini bulurum*

Nakarat:

*Güneşte beraber doğduk biz
Güneşten kuvvet aldık biz
Gün sönmeyen sönmeyiz
Artık Türk dünyasını
İç-Dış düşmanlarını
Hiçbirine vermeyiz*

*Türkün kutsal bağrından
Tarihin çekmiş olan ağrından
Kırk toplum çeyrek milyar Türk
Alemin en güçlü kavminden
(Nakarat)*

*Kırk toplum: Tatar, Başkurt, Kırgız, Nagay
Karayım, Türkmen, Saha, Şor, Karayay
Gagauz, Kumuk, Tuva, Kazak, Özbek
Kırımçak, Oğuz, Hahas, Malkar, Altay
(Nakarat)*